

Статистичний аналіз основних соціально-економічних показників розвитку України за 2007–2013 рр.

У статті здійснено статистичний аналіз основних показників соціально-економічного розвитку України за 2007–2013 рр. Проведено порівняльний аналіз розміру ВВП у розрахунку на одну особу в Україні та окремих європейських країнах. Оцінено ступінь фінансової залежності та інвестиційної привабливості України.

Ключові слова: ВВП, індекс споживчих цін, середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата, зовнішній борг, прямі іноземні інвестиції.

Призупинена інтеграція України до європейської спільноти, фінансово-економічна криза (наслідки 2008 р.) та наростаюча політична криза (2013 р.) можуть суттєво позначитися на подальшому розвитку всієї економічної системи України. Економіка України може зазнати значних збитків як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів, що негативно позначиться на її міжнародній конкурентоспроможності.

З погляду на це статистика як унікальний інформаційний інструмент повинна максимально забезпечити постійний статистичний моніторинг стану та розвитку всього економічного кругообігу України, аби передбачити та нейтралізувати негативні фактори.

Окремі аспекти статистичного вивчення соціально-економічного розвитку України та її регіонів висвітлені у працях провідних українських статистиків: С. С. Герасименка, А. М. Єріної, Р. О. Кулинич, І. Г. Манцурова, В. С. Михайлова, Н. О. Парфенцевої та інших вчених.

Важливу роль в аналізі стану та розвитку України відіграють окремі соціально-економіч-

ні показники (табл.1), офіційні дані Державної служби статистики України [1].

Автором розраховано темпи приросту (скорочення) основних показників соціально-економічного розвитку України (рис. 1).

За досліджуваний період наслідки фінансово-економічної кризи 2008 р. найбільш відобразилися на соціально-економічних показниках 2009 р. Зокрема, у 2009 р. в порівнянні з 2008 р. ВВП скоротився на 3,7%, обсяги продукції промисловості скоротилися на 17,7%, продукції будівництва – на 41,1%, вантажооборот скоротився на 23%, пасажирооборот – на 12%, експорт скоротився на 42%, імпорт – на 49%. При цьому заборгованість із виплати заробітної плати зросла на 31%. Найбільший приріст ВВП був у 2008 р. у порівнянні з 2007 р. – 31,5%, та у 2011 р. у порівнянні з 2010 р. – 20,3%. У 2013 р. у порівнянні з 2012 р. ВВП зріс лише на 2,3%, у порівнянні з 2008 р. – на 52,3%. У 2013 р. у порівнянні з попереднім 2012 р. на 5,5% скоротився обсяг продукції будівництва, на 4% – вантажооборот, на 3% – пасажирооборот, обсяг промисло-

Таблиця 1

Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку України у 2007–2013 рр.

Роки	ВВП (млн. грн.)	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн. грн.	Обсяг продукції сільського господарства, млн. грн.	Обсяг продукції будівництва, млн. грн.	Оборот роздрібною торгівлею, млн. грн.	Вантажооборот, млн. т.км.	Пасажирооборот, млн. пас.км.	Експорт товарів, млн. дол. США	Імпорт товарів, млн. дол. США	Заборгованість із виплати заробітної плати, млн. грн.
2007	720731,0	537377,6	109850	53524,6	318725,3	496400,0	144400,0	44448,9	54041,1	668,7
2008	948056,0	718941,0	150845,0	64362,6	449307,5	491700,0	147300,0	63046,2	80757,1	1123,5
2009	913345,0	591965,4	153800,0	37886,8	442793,2	380000,0	130100,0	35602,9	40417,9	1473,3
2010	1082569,0	792899,1	184940,0	43174,9	529883,2	404572,9	129815,3	46129,6	54087,6	1218,1
2011	1302079,0	1008313,2	265100,0	60454,3	674723,1	426427,7	134254,0	61950,2	74714,4	977,4
2012	1411238,0	1014906,6	258270,0	62280,0	804330,8	394648,1	132479,7	63084,7	76860,7	893,7
2013	1444000,0	1006280,0	308100,0	58879,8	884203,7	379045,0	128508,2	57433,3	70039,8	1019,4

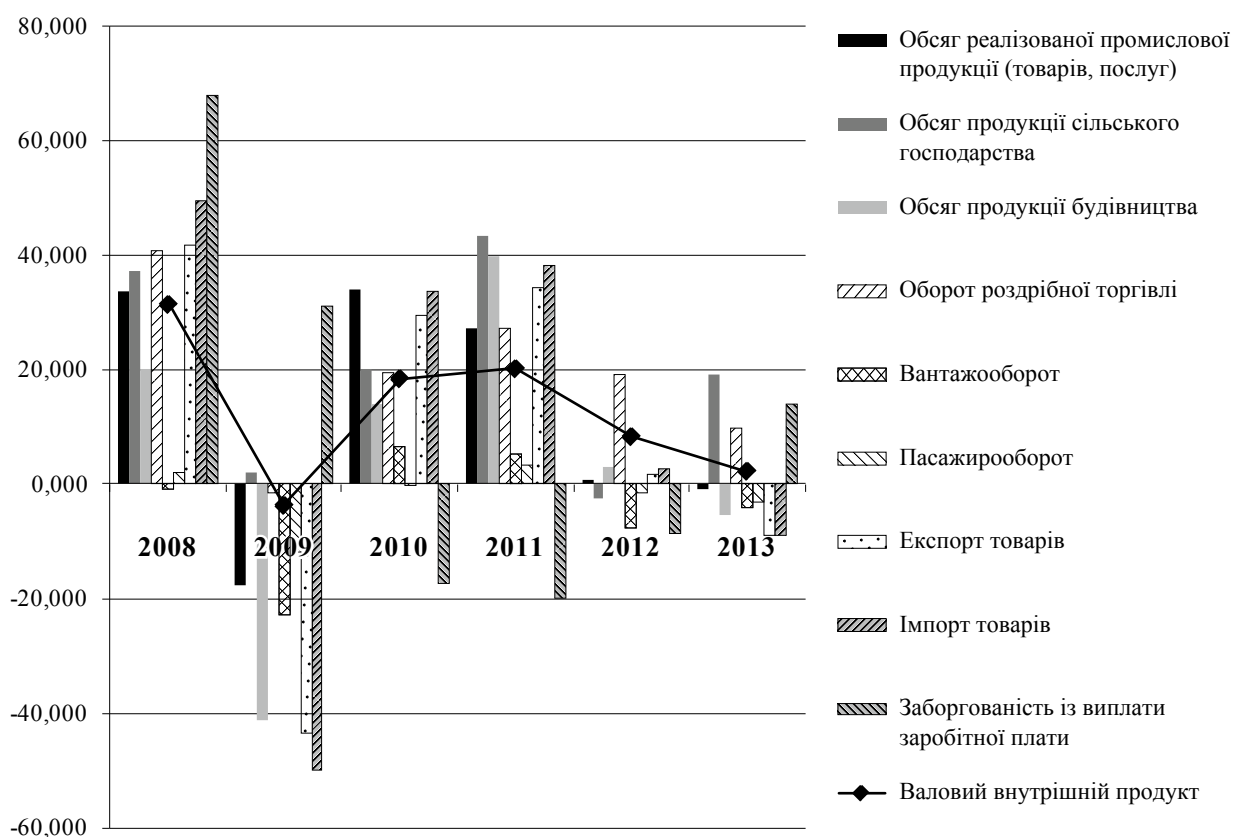

Рис. 1. Темпи приросту (скорочення) основних показників розвитку України у 2008–2013 рр.

вої продукції – менше ніж на 1% (0,85%). Експорт та імпорт товарів скоротився на 8,9%. Утім на 20% зріс обсяг продукції сільського господарства і на 10% – оборот роздрівної торгівлі. Також на 14% зросла заборгованість з виплати заробітної плати.

Інформативним показником рівня економічного розвитку країни вважається розмір ВВП у розрахунку на одну особу (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать про нестабільність приросту найголовнішого макропоказника України. Зокрема, у 2013 р. ВВП у розрахунку на одну особу становив 3972,96 дол. США, у порівнянні з 2012 р. він зріс лише на 2,6%, у порівнянні з 2007 р. – на 26,7%. Однак у 2008–2009 рр. відбулося падіння

ВВП у розрахунку на одну особу: на 15,1% та 6,6% відповідно.

У розвинутих країнах світу, зокрема країнах ЄС, ВВП у розрахунку на одну особу є значно вищим, ніж в Україні (рис. 2 [3, с. 537–538]).

У 2012 р. ВВП у розрахунку на одну особу в сусідній Польщі був майже у п'ять разів вище, ніж в Україні. Зокрема, у Швейцарії ВВП у розрахунку на одну особу у 2012 р. становив майже 40 тис. дол. США, що у 10 разів більше, ніж в Україні.

Розрахунок здійснено Державною службою статистики України [1] за паритетом купівельної спроможності 2005 р. Паритет купівельної спроможності (ПКС) – це коефіцієнти перерахунку

Таблиця 2

Динаміка ВВП, середньої чисельності населення, розміру ВВП на одну особу та темпів приросту у 2007–2013 рр.

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВВП (млрд. грн.)	720,70	948,10	913,30	1082,60	1302,10	1411,20	1444,0
Офіційний обмінний курс на кінець року (грн. / USD) [2]	5,05	7,70	7,98	7,96	7,98	7,99	7,99
ВВП (млрд. дол. США)	142,71	123,13	114,45	136,01	163,17	176,62	180,73
Середня чисельність населення (млн. осіб)	45,51	46,26	46,05	45,87	45,71	45,59	45,49
ВВП у розрахунку на одну особу (дол. США)	3135,79	2661,69	2485,34	2965,12	3569,68	3874,10	3972,96
Ланцюговий темп приросту ВВП у розрахунку на одну особу (%)	-	-15,12	-6,63	19,30	20,39	8,53	2,55
Базовий темп (до 2007 р.) приросту ВВП у розрахунку на одну особу (%)	-	-15,12	-20,74	-5,44	13,84	23,54	26,70

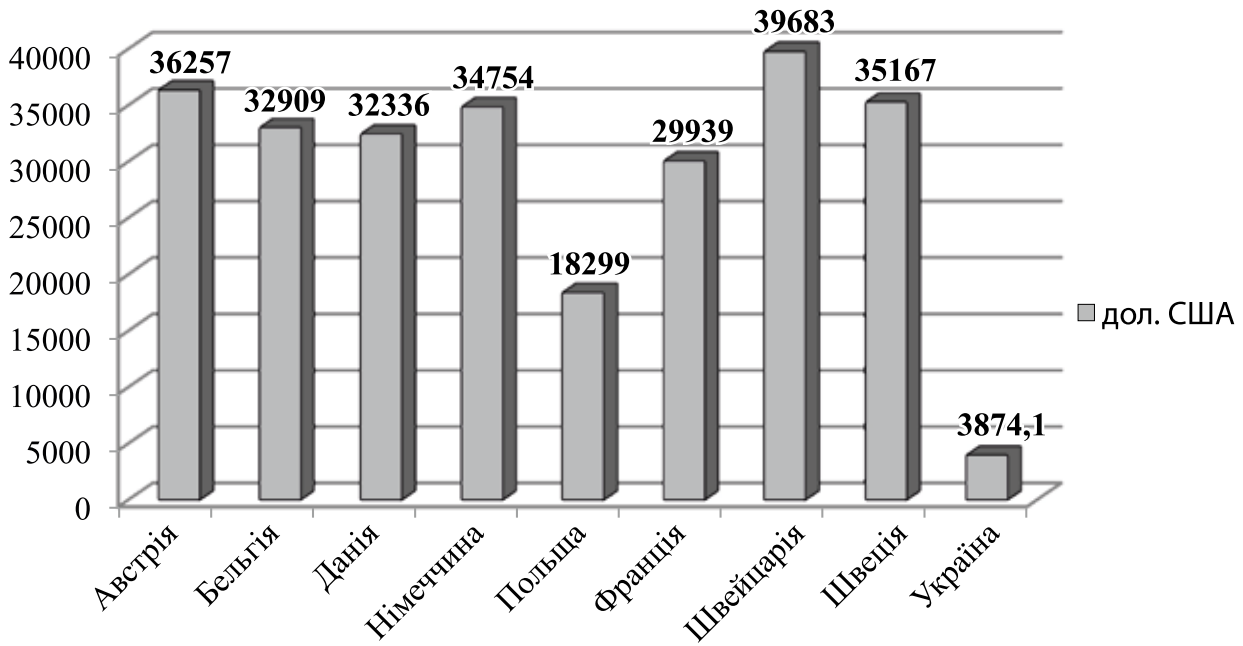

Рис. 2. ВВП у розрахунку на одну особу окремих країн ЄС та України у 2012 р.

національної валюти в єдину валюту з урахуванням різниці в рівнях цін між країнами. Для їх розрахунку зіставлялися ціни в різних країнах на приблизно 3000 товарів і послуг, що формують ВВП за категоріями кінцевого використання (споживчі товари і послуги, послуги органів державного управління, інвестиційні товари тощо).

Одним із важливих показників соціально-економічного розвитку країни є індекс споживчих цін, який характеризує зміни споживчих цін на товари та послуги. Оберненою характеристикою індексу цін є індекс купівельної спроможності гривні (1), який відображає зміни номінальної вартості грошової одиниці з урахуванням зміни цін та товари та послуги.

$$I_{к.с.грн.} = \frac{1}{I_p} \quad (1)$$

В табл. 3 наведено індекси споживчих цін [1] та розраховано індекси купівельної спроможності гривні у 2008–2013 рр.

За розрахунковими даними табл. 3 видно, що у 2013 р. у порівнянні з 2012 р. купівельна спроможність гривні знизилась лише на піввідсотка. У 2008 р. порівняно з 2007 р. споживчі ціни на товари та послуги зросли на 22,3%, з відповідним скороченням (на 18,2%) індексу купівельної спроможності гривні. У 2009 р. порівняно з 2008 р. індекс купівельної спроможності гривні скоротився на 11%.

Соціальною характеристикою розвитку України та добробуту населення є *середньомісячний грошовий дохід на душу населення*, який розраховується відношенням загального розміру грошових доходів за місяць до середньої чисельності населення. Визначаються також *середньомісячна номінальна заробітна плата робітників і службовців* у галузях економіки (незалежно від форми власності та господарювання) – діленням нарахованого місячного фонду оплати праці на середньомісячну чисельність робітників та службовців; та *середньомісячна реальна заробітна плата* – діленням відповідної номінальної заробітної плати на індекс

Таблиця 3

Динаміка індексів споживчих цін та індексів купівельної спроможності гривні у 2008–2013 рр.

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Індекс споживчих цін, % до попереднього року	122,3	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5
Індекс купівельної спроможності гривні	0,818	0,890	0,917	0,956	1,002	0,995

Таблиця 4

Динаміка середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати у 2008–2013 рр.

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Середньомісячна номінальна заробітна плата одного працівника (грн.)	1806	1906	2239	2633	3025	3234
Середньомісячна реальна заробітна плата одного працівника (грн.)	1158,7	1476,7	1697,2	2052,2	2517,2	3031,1

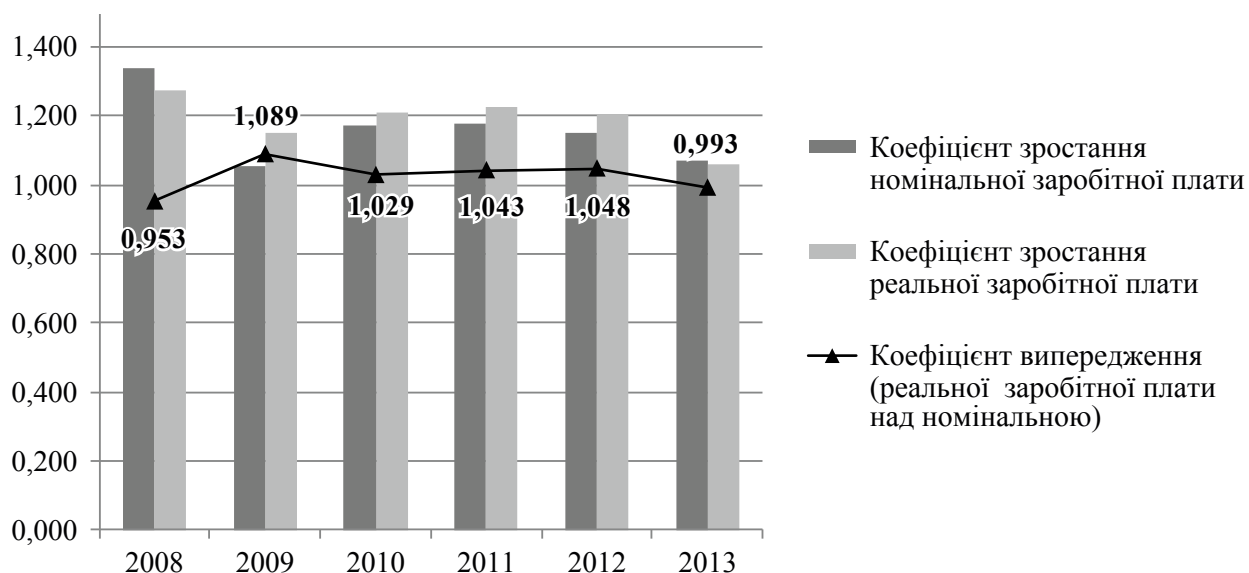

Рис. 3. Коефіцієнти номінальної, реальної заробітної плати на одного працівника та коефіцієнти випередження у 2008–2013 рр.

споживчих цін або множенням на індекс купівельної спроможності грошової одиниці [4]. В табл. 4 наведено номінальну заробітну плату на одного працівника [1] та розраховану реальну заробітну плату на одного працівника у 2008–2013 рр.

Автором розраховано коефіцієнти зростання номінальної та реальної заробітної плати на одного працівника та коефіцієнт випередження відносно швидкості реальної заробітної плати в порівнянні до номінальної (рис. 3).

У 2013 р. відносна швидкість зростання реальної заробітної плати була дещо менша (0,7%) від відносно швидкості зростання номінальної заробітної плати. Однак у попередні роки коефіцієнти зростання реальної заробітної плати були вище, ніж коефіцієнти зростання номінальної заробітної плати, зокрема, у 2012 р. вище майже на 5%, у 2011 р. – на 4,3%, у 2010 р. – на 3%, у 2009 р. – на 8,9%, що свідчить про відносну стабільність національної гривні та її стійкість на валютному ринку.

Від стабільності національної економіки залежать зміни на ринку валютних курсів. Курсові співвідношення між гривнею та іноземними валютами (в першу чергу долларом) впливають на

обсяги і збалансованість експортно-імпорتنих операцій, на стан платіжного балансу, а також на зовнішні боргові зобов'язання країни.

За офіційними даними Міністерства фінансів України [5] державний та гарантований державою борг України станом на 31.12.2013 р. становить 73,08 млрд. дол. США, при цьому зовнішній борг України становить більше половини усіх боргових зобов'язань держави (51,35%).

Для оцінювання ступеня фінансової залежності та інвестиційної привабливості України автором розраховано розмір боргового навантаження у розрахунку на одну особу та розмір прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу, а також коефіцієнти зростання (скорочення) цих показників та коефіцієнт випередження (табл. 5).

За даними табл. 5 видно, що зовнішній борг у розрахунку на одну особу зростає. Зокрема, у 2008 р. він становив 350 дол. США, а у 2009 р. він зріс на 33,6% і становив 467,7 дол. США. У 2011 р. у порівнянні з 2010 р. зовнішній борг у розрахунку на одну особу зріс майже на 80%. При цьому приріст прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на одну особу скоротився з 34,5% у 2008 р. до 8,4% у 2013 р.

Таблиця 5

Динаміка боргових навантажень України та прямих іноземних інвестицій у 2007–2013 рр.

Роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Зовнішній борг у розрахунку на одну особу (дол. США)	247,35	350,02	467,72	466,28	835,05	800,17	825,02
Прямі іноземні інвестиції в Україну у розрахунку на одну особу (дол. США)	474,78	638,62	773,43	873,19	980,22	1104,06	1197,24
Коефіцієнт зростання (скорочення) зовнішнього боргу у розрахунку на одну особу	-	1,415	1,336	0,997	1,791	0,958	1,031
Коефіцієнт зростання (скорочення) прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на одну особу	-	1,345	1,211	1,129	1,123	1,126	1,084
Коефіцієнт випередження прямих іноземних інвестицій над зовнішнім боргом	-	0,951	0,906	1,132	0,627	1,175	1,052

У 2013 р. розмір прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу становив 1197,24 дол. США, що на 45% більше, ніж розмір зовнішнього боргу на одну особу у 2013 р. (825,02 дол. США).

Проведений аналіз підтвердив наслідки фінансово-економічної кризи 2008 р., оскільки відносна швидкість зростання зовнішнього боргу в розрахунку на одну особу у 2008–2009 рр. була значно вище, ніж приріст прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу, зокрема, у 2008 р. – на 4,9%, у 2009 р. – на 9,4%, у 2011 р. – на 37,3%. Однак у 2012 р. інвестиційна привабливість України зростає: у цьому році коефіцієнт зростання прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на одну особу на 17,5% перевищував коефіцієнт зростання зовнішнього боргу у розрахунку на одну особу, а у 2013 р. – на 5,2%.

Статистичний аналіз є ключовим інструментом для оцінювання соціально-економічного стану та розвитку економіки країни, а також інформаційним джерелом для прийняття оптимальних фінансово-економічних рішень.

Для України ключовою проблемою все ще залишається низький рівень економічного розвитку, бідність населення, його соціальна незахищеність, відсутність програм державної підтримки молоді та молодих сімей тощо. При цьому розмір “боргової ями” в Україні значно більший, ніж її інвестиційна привабливість. В зовнішньоекономічних відносинах України існує дисбаланс торговельного обороту, внаслідок чого немає надлишку іноземної валюти, а це ті потенційні кошти, які б могли або бути резервними активами країни або спрямовуватись на погашення зовнішнього боргу.

Список використаних джерел

1. Основні показники соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс]: офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний курс валют [Електронний ресурс]: офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search/form/period>
3. Статистичний щорічник України за 2012 р. / за ред. О. Г. Осауленка; відпов. за вип. О. Е. Остапчук. – К.: Держаналітінформ, 2012. – 551 с.
4. Єріна А. М. Економічна статистика: [практикум] / А. М. Єріна, О. К. Мазуренко, З. О. Пальян. – К.: ТОВ “УВПК ЕксОб”, 2002. – 232 с.
5. Державний борг [Електронний ресурс]: офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/archive/docview?typeId=33402&search_param=%E4%E5F0%E6%E0%E2%ED%E8%E9+%E1%EEF0%E3&searchDocarch=1&searchPublishing=1
6. Офіційний сайт Євростату. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/recently_published

УДК 311:620:330.101

В. С. Михайлов,

*доктор економічних наук, професор,
директор НДІ статистики НТК статистичних досліджень*

Л. Л. Полтавець,

*головний спеціаліст-економіст
відділу статистики у Кременчуцькому районі*

Підходи до статистичного прогнозування споживання енергетичних ресурсів

У статті визначено основні методи і моделі статистичного прогнозування кінцевого споживання енергетичних ресурсів. Обґрунтовано використання лінійної моделі при проведенні таких прогнозів. Подано результати прогнозних розрахунків споживання енергетичних ресурсів в Україні протягом 2013–2016 років.

Ключові слова: статистичне прогнозування, кінцеве споживання енергетичних ресурсів, лінійна модель, короткостроковий період, енергетичний баланс.

Однією із найважливіших і найскладніших проблем, що потребують негайного вирішення, є проблема забезпечення економіки України енергетичними ресурсами для задоволення по-

треб вітчизняних споживачів (як юридичних, так і фізичних осіб) у паливі та енергії. Розв'язання цієї задачі вимагає досконалого вивчення ефективності використання енергетичних ресурсів та коректного науково обґрунтованого прогнозу обсягів їх постачання, перетворення,